

110 ÉVE SZÜLETETT STERBENZ KÁROLY, SOPRON XX. SZÁZADI GRAFIKUS MINDENESE

A XX. századi Sopronban nem volt ember, aki a Sterbenz nevet ne ismerte volna. Olyan városlakó, vagy turista sem akadt, akinek legalább egyszer ne került volna a kezébe valamelyik munkája. Csaknem egy századon keresztül rajzolta, festette a várost, annak változásait, történéseit, a város polgári életének jelentősebb eseményeit. Kisgrafikai pontosan dokumentálják egy adott társadalmi réteg életének jelentős pillanatait: eljegyzési értesítés, esküvői meghívó, születési értesítés, ballagási meghívó. Gyászjelentést nem találtunk. De találtunk több mint háromszáz ex librist, amelyeket ha kedvvel, nyitott szemmel nézgetünk, felsorakozik előttünk a város lakóinak egy része. Találkozhatunk a cserkész és a festő, a pap és az utazási kedvvel megáldott (talán kártyázni és iszogatni is szerető) ismert soproni polgárasszony könyvjelével. Azon már elgondolkozhatunk, hogy a könyv, a grafika, vagy a Sterbenz tisztelete készítette őket ex libris-rendelésre?

Sterbenz Károly fametszete, X2, 43×58

Sterbenz Károly a XX. századdal egy napon, 1901. január 1-jén Sopronban született, és a század csak hét évvel élte túl őt.

Apja festő- és mázolómeister, de művészi ambíciókkal megáldott ember volt. Storno Ferenc soproni restaurátor és festő (1851-1938) mellett számtalan templom és középület restaurálási munkájában vett részt, maga is művészi munkát folytatott. 1945-ben egy bombatalálat következtében családi házukban érte a halál. Műhelyét Ferenc fia vette át, és vitte tovább.

Ifjabb Sterbenz Károly már tizenkét éves korában barátjával, Mende (Mühl) Gusztávval, a később ugyancsak jó nevű soproni festővel rendszeresen akvarelleket fest, főként a soproni Bécsi dombon. Együtt tesznek felvételi vizsgát is 1918-ban a bécsi Akademie der bildenden Künste festő szakára, ám egyikük sem nyer felvételt. Sterbenz festészeti tanulmányait így Budapesten, az Iparművészeti Iskolában végzi, 1921-ben végez díszítőfestő és freskó szakon. Itt Haranghy Jenő, Helbing Ferenc, Sándor Béla, Gróh István, Papp István, Udvardy Géza, Simay Imre, Újváry Ignác a tanárai.

Mire tanulmányaival végez, átrajzolják Magyarország térképét, Storno működési területe Ausztriához kerül. Az apa álma, hogy fia majd Storno utódként templomot, műemléket, oltárképet restauráljon, nem valósulhat meg.

Az iskolát végzett Sterbenz elsősorban díszítőfestői munkákat lát el. Legjelentősebbek között említhető a Bécsi-dombon a Hubertusz-vadászház kifestése (1925) Horváth József,

Janeschitz Henrik, Ágoston Ernő, Mende Gusztáv, Steiner Antal és Halász József festőkkel együtt.

A második világháborúban elpusztult az egykor Sopronban a Csengeri utcában, Hajós Alfréd tervei alapján épült szabadkőműves páholyház is, amely mennyezetének festésében ifjabb Storno Ferenc segédeként 1916-ban részt vett.

Első önálló munkáinak egyike a soproni Erzsébet kert mára már eltűnt zenepavilonjának díszítése, amelynek falain a későbbiekben is szívesen megfestett motívumok, mint a soproni szőlővidék, a Pihenőkereszt, a két Mór-ház, a Schneeberg jelentek meg. Ő festette Sopronban a kurucdombi Szent István templom tizennégy freskóját, és az ő kezét dicséri a Városháza és az egykori Megyeháza tanácstermének díszítése is. A Bányászati Múzeum termeiben gyönyörködhetünk a bányászat történetét életre keltő freskóiban. Jelentős munkája látható a soproni Halász utcai Árvaház kápolnájában, valamint Gór, Bő, Csapod, Szárföld és Écs templomaiban. Képein gyakran jelennek meg Sopron jellegzetes utcái, épületei, és jól ismert soproni arcok.

A 20-30-as években aktívan részt vesz a soproni Képzőművészeti Kör életében, már 1923-ban részt vesz a soproni képzőművészek kiállításán. Pályázatokon indul, díjakat is nyer, és 1940-ban ő vezeti a Kör anatómiai rajztanfolyamát.

Az ötvenes évektől kezdve a mindennapi megélhetést az alkalmazott grafika gyakorlása biztosítja számára. Az Idegenforgalmi Hivatal megbízásából rajzokat, grafikákat készít, valamennyi idegenforgalmi kiadványon találkozhatunk keze nyomával. A soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Növényteni Tanszéke számára megrajzolja a környék flóráját ismertető tablót, és számos könyvet illusztrál. Az Egyetem által adományozott oklevelek és diplomák is az ő tervei alapján készültek. Évtizedeken keresztül rajzolta – elsősorban ausztriai megrendelők számára – a tudományos kutatók munkájával összeállított családfákat. Ezek a lapok épp úgy, mint az ex libriseken, megjelennek a családra, a család foglalkozására és lakóhelyére emlékeztető és jellemző motívumok.

1943 és 1975 között a soproni Liszt Ferenc Múzeum munkatársa. A múzeum installációinak grafikai munkáit készíti.

Műkedvelő színjászó köröknek díszletet fest, városi ünnepekre dekorációt, tablókat készít, de még gyufacímket is tervez. Ahogyan Galambos Ferenc írja: *Sopron grafikus mindene*. (GALAMBOS Ferenc: Sterbenz Károly Sopron grafikusművésze. In: Kisgrafikai Értesítő, 2. évf. 1965. augusztus, p.193.)

Sterbenz Károly fametszete, X2, 73×100

A művészi tevékenység csak azután következik, mikor a napi penzumot már leróta.

A fametszés és a rézkarc technikai fogásait páratlan rajztehetségének köszönhetően mester nélkül, autodidakta módon sajátítja el. Az 1930-as évektől fő műfaja a kisgrafika, ezen belül is a legjelentősebb az ex libris.

Figyelmét az 1924-ben Sopronba telepedő Holl Jenő vasútigazgató és lelkes ex libris gyűjtő tereli az ex libris felé. Holl több ezer darabos gyűjteménye nemzetközi mércével mérve is jelentős kollekciónak volt. Holl gyűjtőkedve, gyűjteménye mintáértékű volt a századelő Sopronjában.

Sterbenz megrendelői között megjelenik Sopron fényképész-krónikása Diebold Károly, a művészettörténész Csatkai Endre, Winkler Oszkár és Tompos Ernő építész, Király Jenő kórházigazgató, és a könyvtárigazgató Hiller István. Az ex libris tulajdonosok után kutatva egy sor asztalost, néhány kőfaragót, könyvkötőt és sok egyéb mesterembert, valamint számos jószomszédot is találtam. „*Sterbenz könyvjegyeiben egy különös helyi művelődéstörténet rajzolódik ki*” – írja könyvében Bellák Gábor, majd így folytatja: „*Ex libriseikből akár függetlenül a művész hatalmas szakmai műveltségétől is, egy olyan művelt, kulturált polgárság képe rajzolódik ki, amely a polgárlét számára nem túl kedvező 50-60-70-es években sem vesztette el szellemi orientációját.*” (BELLÁK Gábor: Sterbenz. Sopron: Hillebrand, 2003. p. 7.) De képviselteti itt magát az ország ex libris-gyűjtő társadalma is. Sterbenz készít ex librist Galambos Ferencnek, Lustig Istvánnak, Petrikovits Lászlónak, Reisinger Jenőnek, Semsey Andornak. Intézményektől is kap megrendelést, így a Soproni Városi Könyvtár, a Soproni Múzeum könyveinek egy részét is az általa készített ex librisek díszítik.

Ex libriseinek visszatérő motívumai Sopron nevezetességei: a Fő tér, a Szentháromság-szobor, a Tűztorony, a Rózsa utca, a Bécsi domb és belvárosi utcárszletek. Gyakran jelenik meg az egyes darabokon a szőlészetre, borászatra, borivásra emlékeztető motívumok. Nem véletlen, Sopron életében mindig nagy jelentősége volt a bortermelésnek, és Sterbenz maga is nagy tisztelője volt a jó bornak. Viccelődni is szoktak azon, hogy borivó ember létére a Soproni Sörgyár ösztöndíját élvezte! A növények közül leggyakrabban a ciklámen – mint Sopron szimbóluma – és a bábakalács – Sterbenz egyik kedvenc növénye – jelenik meg. Ezek a szimbólumok többnyire csak színesítik a kicsi lapon megjelenített történetet. Ha gondosan végignézzük ezeket a parányi grafikákat, kirajzolódik bennünk a kép a megrendelőről. Felismerni véljük erőnyeit és gyengeségeit, foglalkozását, passzióját, esetenként még a koráról is kialakul bennünk a kép. Mindezt az „üzenetet” hallatlan technikai biztonsággal közvetíti, és munkáiban örökké jelen van humora, városszeretete.

„*Sterbenz Károly kisgrafikai művészetét nemes konzervativizmus uralja, ez a konzervativizmus azonban nem korszerűtlenség, inkább egy időtálló szépségideál megőrzését jelenti*” – írja Galambos Ferenc 1965-ben a Kisgrafikai Értesítőben megjelent írásában. (GALAMBOS, 1965, p. 195.)

Sterbenz nemzetközi értelemben is az ex libris műfajának kiemelkedő jelentőségű személyisége, az ex libris gyűjtők kongresszusait kísérő kiállítások rendszeres résztvevője.

Sopron elismert és megbecsült polgára volt. Városa 1971-ben Lackner-éremmel, 1979-ben Pro Urbe díjjal tüntette ki.

A művész születésének 110. évfordulójára elkészül ex libriseinek jegyzéke, mely 343 lap leírását, és közel 300 könyv-reprodukciónak tartalmazza.

Orbán Anna

KÖNIG RÓBERT M. S. MESTER DÍJAS

2010. október 22-én tizedik alkalommal adták át az európai és nemzeti jelleg képzőművészeti ötvözését elismerő „M. S. mester” díjat. A díjat a XXI. századi lóábrázolást összegző hatvani kiállítás megnyitóján vette át König Róbert.

Az alkalmat az adta, hogy Balassi Bálint 1580-ban, 430 évvel ezelőtt mint lovas kapitány az akkor török megszállás alatt lévő Hatvan városában rajtaütést hajtott végre a vásár alkalmából. Erre az évfordulóra rendezték meg a magyar képzőművészek „Az jó hamar lovakról” című tárlatot a Hatvani Múzeumban s ezen az örök képzőművészeti téma: a lóábrázolás XXI. századi kísérletét állították közönség elé.

A „vitési képzőművészet” alkotást megújító, képzeletet serkentő jellegére világított rá megnyitójában Molnár Pál újságíró, az M. S. mester díj kuratóriumi tagja. H. Szilasi Ágota múze-

König Róbert linómetszete, X3 (2005), 80×110

umigazgató azt emelte ki, hogy egy-egy térség szellemi erejét pezdítheti fel, ha országos rendezvényt nagy múltú vidéki városban hoznak tető alá. Szinyei András alpolgármester kifejezte, hogy Hatvannak fontos a Balassi hagyomány, s ezt most főleleveníti a magyar képzőművészet elitjének kiállítása.

A tárgynak, magának a lónak kiváló ismerete is jellemzi az alkotásokat – mutatott rá Mihály Gábor Munkácsy-díjas szobrászművész, az M. S. mester díj kuratóriumának tagja, a díjat megtestesítő bronz kisplasztika alkotója. Ő jelentette be, hogy a kuratórium döntése értelmében az idén König Róbert vehette át az európai szellemiségű elismerést.

König Róbert a tizedik M. S. mester díjat átvéve kifejezte, hogy nagyra értékeli a képzőművészeti díj szellemiségét. Elengedhetetlennek látja az európai nagyságok követését, a műalkotásokkal keresett szépséget, a művészi tudás és alkotóerő tiszteletét a XXI. században is.

A díjat 2001-ben alapította Mihály Gábor Munkácsy-díjas szobrászművész és Molnár Pál Eötvös József-díjas újságíró. A bronz kisplasztikát M. S. mester 1506-ban festett, „Mária látogatása Erzsébetnél” c. műve ihlette.

Palásthy

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület
internetes honlapja a
www.kisgrafika.hu
címen érhető el.

